

Van loopgraven naar verbroedering

Door: Genieke Hertoghs

Hoe media meer kunnen bijdragen aan een gedeeld beeld én gezamenlijke oplossing

Hoe ziet de komende jaarwisseling er idealiter uit?
Steekt eenieder naar hartenlust vuurwerk af?
Is consumentenvuurwerk dan inmiddels door de wet verboden?
Organiseren we siervuurwerk op aangewezen plaatsen?
Wat maakt vuurwerk afsteken eigenlijk zo aantrekkelijk voor mensen...?
Bedenken we een nieuwe traditie die vuurwerk vervangt?
En ... hoe zou digitaal vuurwerk dat je zelf kunt 'componeren' er eigenlijk uitzien?

Media werken polarisatie in de hand

De vuurwerkdiscussie. Hij lijkt bijna chronologisch en traditioneel te volgen op de zwartepietendiscussie. Wat ons opvalt is dat de meeste media bijdragen aan polarisatie in publieke discussies. Nog ver voor 5 of 31 december kiest ieders ego positie. Ieder kruipt in zijn loopgraaf en zet zich schrap: klaar om aan te vallen. Of alert om slim te verdedigen. Deze processen gebeuren veelal onbewust. Media-formats dragen daar vaak (al dan niet bewust) aan bij. Het kan een slimme aanpak zijn om met een format een specifieke doelgroep aan te spreken. En andere doelgroepen uit te sluiten. Een belangrijke afweging voor mediamakers.

Rob Wijnberg (De Correspondent, 2018): "Polarisatie bedreigt, op de lange termijn, ons vermogen tot samenleven. Er staat dus nogal wat op het spel. Blijven nadenken over manieren om de tegenstellingen te doorbreken en de bunkers van het eigen gelijk te doorbreken, is iets waar iedereen zich geroepen toe zou moeten voelen. Of in ieder geval: wat nieuwsmedia, als grootste echoput van het wij-zij-denken, zich tot hun voornaamste taak zouden moeten rekenen. "

Dus wat gebeurt er als ook wij eens aan dat persoonlijke belang van de media voorbijgaan? Zullen we de media eens op een andere manier beschouwen? Een manier die ons als kijker én als samenleving meer kan opleveren...?

Ook presentatoren zijn voor 98% van de tijd onbewust

Voor dat we dat doen nog even dit. Vlak de presentatoren van een programma niet uit. Ook zij zijn natuurlijk voor 98% van de tijd onbewust. En vanuit hun onbewuste voorkeuren en overtuigingen kleuren zij het topic in... Onbewust belicht een presentator slechts een deel van de totale scope (werkelijkheid/waarheid) rondom een onderwerp. Het gevolg is tweeledig:

1. Slechts een deel van de @-miljoen kijkers in Nederland voelt zich vertegenwoordigd in een topic. De rest haakt af omdat er geen identificatie is met z'n eigen opinie. Het gevolg is dat de sympathie voor een onderwerp of programma beperkt is bij een bepaalde doelgroep. En de kijkcijfers lager zijn dan had gekund.
2. Eén opinie wordt stevig belicht in een topic. Met als gevolg dat de kijker slechts een deel van de werkelijkheid ziet. Bovendien wordt een topic zoals het vuurwerkverbod opiniërend ingezet. Het gevolg is polarisatie: je bent vóór of je bent tegen vuurwerk.

Complex probleem? Faciliteer begrip!

Maar wat zou er gebeuren als media meer focussen op een veelzijdig belicht topic zoals de vuurwerkdiscussie? Hoe zou dat kunnen zorgen voor begrip? Voor toenadering? Wat zou er gebeuren als media stoppen met polariseren en meer gaan focussen op gezamenlijke verkenning voor oplossingen?

Op1: vuurwerkdiscussie

In dit blog pakken we een recente en concrete discussie over vuurwerk bij de kop. We analyseren een deel van de uitzending van 10 januari met presentatoren Sophie Hilbrand en Hugo Logtenberg. Vervolgens beantwoorden we de vraag: wat hadden de presentatoren (en het programmaformat) kunnen doen om een gedeeld beeld en een constructieve stap richting toekomst te bewerkstelligen?

Hoe wordt het vuurwerktopic geframed?

Aan tafel zitten naast Sophie en Hugo:

- Tjeerd de Faber, oogarts
- Paul van Utrecht, slachtoffer
- Xander van der Wulp, politiek verslaggever
- Wouter Kolff, burgemeester van Dordrecht.

De introductie zegt: “Volgens het kabinet moet knalvuurwerk en vuurpijlen ingeperkt worden. Een totaalverbod op vuurwerk durft het nog niet aan. Tjeerd en Paul zijn woest. Wouter en Xander weten waarom politiek Den Haag zo worstelt met dit topic”. En daarmee staat het frame: de focus ligt op het risico van consumentenvuurwerk en op de ingewikkelde politieke dynamiek die eromheen hangt.

Scope: vuurwerk is gevaarlijk

Er zitten geen voorstanders van vuurwerk aan tafel. Daarmee ontstaat een eenzijdige belichting in het topic. Het gevolg is dan ook dat de risico's van vuurwerk royaal en diepgaand worden belicht: oogarts Tjeerd noemt de nacht van oud op nieuw een horrornacht en vergelijkt de vuurwerksslachtoffers met oorlogsslachtoffers. Ook verwijst hij naar de oorlog tussen Irak en Iran: in 3,5 jaar tijd zijn daar evenveel oogletselslchtoffers gevallen als in Nederland in 2 tot 2,5 jaarwisseling. De foto van Paul van vlak na het ongeluk vergroot de risico's van vuurwerk angstaanjagend uit. De vraag van Sophie Hilbrand wat ze zich moet voorstellen bij een gescheurd oog: “Komt daar dan iets uit, ofzo?” maakt het risico beeldend voor eenieder.

Scope: vuurwerk is een politiek lastig onderwerp

Vervolgens wordt de politieke discussie belicht en het lastige parket van de verschillende politieke partijen. Over het algemeen ligt de focus op de verschillende (tegenstrijdige) belangen ten aanzien van vuurwerk binnen de partijen (VVD, Forum, PVV) en dat dat de reden is waarom sommige partijleiders op dit moment stilzwijgen.

Aan het eind van de rit spreekt Xander over een stapsgewijze aanpak die komend jaar geëvalueerd zal worden. Sophie trekt een parallel naar de zwartepietendiscussie waarbij de voor- en tegenstanders ver uit elkaar liggen. De polarisatie én een nieuwe traditie van polarisatie rondom beide thema's lijkt een grappende eindconclusie van dit topic.

Ook presentatoren zijn onbewust...

Elke presentator heeft een eigen, persoonlijke scope. En die scope staat onbewust áán tijdens het interview. En dat hoor je. Hugo: “Of wordt er hier met heel veel omhaal politiek gezien gewoon tijd gekocht?” De gesloten vraag verklapt dat de presentator een mening verkondigt vanuit zijn eigen scope (zie Impact: de kracht van onzichtbare invloed (2018)). Andere voorbeelden van gesloten vragen of andere pushverklappers (uitspraken/meningen) in dit topic:

Sophie:

“En dat ging goed, in uw binnenstad (Dordrecht)?” (scope Sophie: dat ging vast wel goed)

“Weet u een beetje wie het zijn (vandalen)?” (scope Sophie: vast wel)

“Al het vuurwerk. Weg ermee!” (scope Sophie: ik ben voorstander van het vuurwerkverbod)

“Het milieuargument is ook wel goed. Maar het is wel een beetje zielig voor de VVD als ze nu weer...” (scope Sophie: vuurwerk is slecht voor het milieu).

Hugo:

“Is het überhaupt te handhaven, een gedeeltelijk verbod?” (scope Hugo: nee!)

“Is dat zo?” (scope Hugo: ik betwijfel het)

“VVD: ze weten dat ze om moeten, maar ze moeten even laten zien dat ze worstelen...” (scope Hugo: het is een politiek statement vanuit de VVD).

Vervolgens doen beide presentatoren een poging om een breder perspectief te belichten: de traditie rondom vuurwerk. En het zelfbeschikkingsrecht van de Nederlander. Maar omdat dat perspectief haaks staat op de eigen scope, komen er enkel gesloten vragen die het eigen standpunt van de interviewer verklappen. En die er bovendien voor zorgen dat de diepte van die kant van de zaak tot het niveau koffieshoteltje gaat:

Sophie:

“Zijn er mensen aan tafel die denken: gaan ze dat vuurwerk nou echt afpakken?” en “Hebben jullie daar moeite mee?” De antwoorden zijn twee keer nee. De diepte houdt daar op. Er wordt niet gevraagd naar de mening van de mensen die geen antwoord geven op de vraag.

Dit topic van Sophie en Hugo is een demonstratie van wat de hele dag door gebeurt in de media. Het ego van interviewers/verslaggevers/commentatoren staat onbewust áán. En dat ego (mening, denkbeeld) klinkt terug in bijna elke vraag. Als het onderwerp aansluit bij de scope van de interviewer, dan krijg t het item doorgaans diepte. Wat zich vertaalt in waardering van de kijker. Maar staat de scope van een geïnterviewde haaks op die van de interviewer? Dan lukt het de interviewer niet meer om onbevangen door te vragen en diepte op te zoeken. Z'n eigen onbewuste ego belemmert dat.

Hoe had het anders gekund?

Hoe hadden we in dit onderwerp, aan deze tafel samen een stap kunnen zetten? Een stap naar inzicht, naar begrip, naar verbinding, naar een duurzame oplossing?

1. Belicht de volledige scope rondom dit topic: nodig iemand uit die het belang van gezamenlijke tradities aantoont.
2. Zorg ervoor dat presentatoren niet primair hun eigen scope leidend laten zijn in hun vraagstelling, maar laat hen ervoor zorgen dat ze de scope van de Nederlandse kijker vertegenwoordigen.

Wat had dat opgeleverd?

Misschien wel meer kijkcijfers in de eerste plaats. Waarom? Omdat meer kijkers met verschillende scopes zich gehoord voelen bij een topic.

Bovendien zien we dat er iets heel onverwachts gebeurt als je een breed podium biedt aan de verschillende scopes én die scopes vervolgens nieuwsgierig en oordeelvrij onderzoekt. Er ontstaat wederzijds begrip voor de verschillende standpunten. En een basis voor een oplossing. Wat denk je van vragen als: hoe zouden we ruimte voor traditie kunnen houden met zo min mogelijk risico op oogletsel?

Een stapje op weg naar een vuurwerktraditie die veilig is. Die niets oplegt of afdwingt. Die acceptabel is voor milieu en dieren. Idealistisch misschien. Maar @SophieHilbrand en @Hugologtenberg (en redactie): wat als we deze denklijn de volgende keer gewoon eens uitproberen? Hoe mooi zou die TV wel niet zijn? En hoeveel kijkers behoud je dan extra? En... heb je het gedaan? Kleine kans. Wacht, ik probeer het nog eens.

www.subconsciousimpact.com